

Odůvodnění

Obecná část

a) Vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy, odůvodnění jejích hlavních principů

K 1. 1. 2018 dochází ke změně zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 329/2011 Sb.). Na tuto změnu je třeba reagovat změnou vyhlášky č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška č. 388/2011 Sb.“). Cílem návrhu je reagovat na změnu zákona č. 329/2011 Sb. Vedle toho se navrhuje úpravy, jejichž provedení iniciují zejména organizace hájící práva osob se zdravotním postižením či vyplývají z potřeb praxe.

b) Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy se zákonem, k jehož provedení je navržena

Návrh je v souladu se zmocňovacím ustanovením (§ 37 zákona č. 329/2011 Sb.) a zákonem č. 329/2011 Sb. jako celkem.

c) Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, slučitelnost s právem EU

Zákona č. 329/2011 Sb., tj. i vyhlášky č. 388/2011 Sb., se v oblasti práva Evropské unie dotýká ustanovení č. 34 Listiny základních práv Evropské unie, které se týká sociálního zabezpečení a sociální pomoci. Zákona č. 329/2011 Sb., tj. i vyhlášky č. 388/2011 Sb., se v oblasti mezinárodních smluv týká zejména Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením, která vstoupila pro Českou republiku v platnost dne 28. října 2009 a na základě článku 10 Ústavy se stala po svém vyhlášení dne 12. února 2010 součástí právního řádu České republiky (č. 10/2010 Sb. m. s.); nadto byla ratifikována Evropskou unií, a tudíž je součástí práva Evropské unie. Jedná se zejména o ustanovení článku 20 a 28, která se týkají práva na osobní mobilitu a práva na přiměřenou životní úroveň a sociální ochranu. V souladu s čl. 4 odst. 3 byla právní úprava v průběhu přípravy konzultována s osobami se zdravotním postižením, a to prostřednictvím jejich organizací. Navrhovaná právní úprava je jako celek s předmětnou úmluvou plně v souladu.

Předkládaný návrh právo EU nezasahuje. Zákona č. 329/2011 Sb. se v oblasti zajištění tzv. rovnosti nakládání dotýkají zejména tyto předpisy práva EU:

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie,
- Směrnice Rady 2003/109/ES ze dne 25. listopadu 2003 o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty.

Kategorie osob, jejichž nároky vyplývají z výše uvedených předpisů EU, jsou zahrnuty ve výčtu osob oprávněných, a to v § 3 písm. e) a f) zákona č. 329/2011 Sb. Navrhovaná právní úprava se práv na rovnost nakládání osob chráněných výše uvedenými předpisy nijak nedotýká, neboť okruh osob oprávněných principiálně neupravuje.

Navrhovaná právní úprava je v souladu s právem EU, judikaturou soudních orgánů EU, obecnými právními zásadami práva EU a mezinárodními smlouvami, kterými je ČR vázána, a není tedy s nimi v rozporu.

d) Zhodnocení platného právního stavu a odůvodnění nezbytnosti jeho změny

Příspěvek na zvláštní pomůcku je nepojistná sociální dávka upravená zákonem č. 329/2011 Sb. a vyhláškou č. 388/2011 Sb. Rozhoduje o něm a výplatu provádí Úřad práce České republiky, v odvolacím řízení je příslušné Ministerstvo práce a sociálních věcí. Stát touto dávkou pomáhá vybraným skupinám osob s porízením určitých „předmětů – pomůcek“.

Vyhláška č. 388/2011 Sb. v příloze č. 1 stanoví seznam druhů a typů zvláštních pomůcek určených osobám se zdravotním postižením, na jejichž porízení se poskytuje příspěvek na zvláštní pomůcku. Přitom platí, že lze přiznat dávku i na pomůcku, která není uvedena ve vyhlášce č. 388/2011 Sb., a to za podmínky, že jí krajská pobočka Úřadu práce České republiky považuje za srovnatelnou z hlediska využití s některou z pomůcek ve vyhlášce uvedených (viz § 9 odst. 13 a 14 zákona č. 329/2011 Sb.).

S účinností od 1. ledna 2018 byl přijat zákon č. 301/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Cílem návrhu je proto reagovat na změnu zákona č. 329/2011 Sb. Vedle toho se navrhuje úpravy, jejichž provedení iniciují zejména organizace hájící práva osob se zdravotním postižením či vyplývají z potřeb praxe. Navrhovaná úprava rovněž přispívá k naplnění opatření Národního plánu podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2015 – 2020. Jedním z cílů Národního plánu je zajistit přístup ke kvalitním kompenzačním pomůckám, zdravotnickým prostředkům, podpůrným technologiím a k různým formám asistence a učinit je finančně dostupnými. Opatření 7.3 ukládá Ministerstvu práce a sociálních věcí průběžně dohlížet v rámci své působnosti na zajištění dostupnosti zvláštních pomůcek pro osoby se zdravotním postižením.

Návrhy jsou podrobněji popsány v závěrečné zprávě RIA a ve zvláštní části odůvodnění.

e) Předpokládaný hospodářský a finanční dopady navrhované úprava na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky, sociální dopady (včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením) a dopady na životní prostředí

Kvalifikovaný odhad dopadu na státní rozpočet činí 5 až 8 mil. Kč v prvním roce účinnosti. Tento odhad vychází z údajů, které má MPSV k dispozici, tj. počtu vyplacených příspěvků na zvláštní pomůcku v uplynulých letech a objemu vynaložených prostředků. V roce 2016 bylo vyplaceno 6 733 příspěvků na zvláštní pomůcku v celkové výši 827 mil. Kč. Kvalifikovaný odhad zohledňuje rovněž rozsah a obsah navrhovaných úprav (v převážné míře jde o terminologická zpřesnění nebo zpřesnění okruhu pomůcek pro aplikaci předpisu bez finančního, nebo bez významnějšího finančního dopadu; dále bylo kalkulováno s ohledem na známé cenové hladiny předmětných položek vyhlášky a počty přiznaných dávek). Odhad byl učiněn i na základě dosavadních zkušeností s fungováním zákona č. 329/2011 Sb., včetně

předpokládaných modelů chování žadatelů (byť bez znalosti jejich příjmových poměrů). Obdobný růst výdajů v důsledku navrhované změny lze předpokládat i pro následující roky. Potřeby osob se zdravotním postižením v oblasti „pomůcek“, jejich „pomůckové preference“ jsou v zásadě nepredikovatelné. Nelze je vyjádřit v podobě matematické operace (výpočtu). Při odhadu výdajů na navrhované změny nelze postupovat natolik přesně jako např. u jiných nepojistných dávek, které nepracují s tolika proměnnými. Pro dopady na státní rozpočet je však významnější změna zákona č. 329/2011 Sb., jež nabývá účinnosti 1. 1. 2018. Dopad navrhované úpravy je možné pouze odhadovat, neboť není známo, kolik osob se zdravotním postižením požádá o příspěvek na zvláštní pomůcku na pomůcky, u kterých dochází ke změnám, či jaká bude výše přiznané dávky.

Zvýšené výdaje budou pokryty v rámci rozpočtovaných prostředků kapitoly Ministerstva práce a sociálních věcí, rovněž tak případné náklady na změnu aplikačního programu.

Dopady na ostatní veřejné rozpočty nejsou. Navrhovaná úprava nebude mít dopad na podnikatelské prostředí. Navrhovaná úprava nebude mít dopad na životní prostředí, neboť se této oblasti navrhované změny nedotýkají. Navrhovaná úprava bude mít pozitivní dopady na osoby se zdravotním postižením, na které cílí příspěvek na zvláštní pomůcku.

f) Zhodnocení současného stavu a dopadů navrhované úpravy ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Navrhovaná úprava nebude mít dopad ve vztahu k zákazu diskriminace, neboť se nemění podmínky nároku na příspěvek na zvláštní pomůcku a nadále jej mohou čerpat za stejných podmínek muži i ženy.

g) Zhodnocení dopadů návrhu ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Navrhovaná úprava nezasahuje do otázky ochrany soukromí a osobních údajů.

h) Zhodnocení korupčních rizik

Navrhovaná úprava s sebou nepřináší zvýšení korupčního rizika. Rovněž neúměrně nerozšiřuje kompetence Úřadu práce České republiky.

Případné korupční riziko je založeno samotnou konstrukcí dávkové pomoci osobám se zdravotním postižením (tj. zákonem č. 329/2011 Sb.). Jsou však vytvořeny mechanismy předcházení. Kontrolní mechanismy jsou nastaveny již od vyhodnocování žádostí, kdy každé rozhodnutí zaměstnance krajské pobočky Úřadu práce České republiky ještě kontroluje kvalifikovaný nadřízený pracovník a je zcela zřejmé, která úřední osoba je odpovědná za rozhodnutí. Dále je možnost podat proti rozhodnutí opravné prostředky (odvolání, přezkumné řízení). Každá osoba má možnost se v rámci správního řízení vyjádřit k podkladům, na základě kterých bylo rozhodnutí vydáno. Je také nastavena kontrola výkonu veřejné správy, kdy Ministerstvo práce a sociálních věcí tuto kontrolu provádí na krajských pobočkách Úřadu práce České republiky.

Riziku korupce se předchází řídicími akty na úrovni MPSV i Úřadu práce České republiky – např. Směrnice generální ředitelky č. 11/2017 Řízení rizik v podmínkách Úřadu práce České republiky.

i) Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Navrhovaná úprava nebude mít dopady na bezpečnost nebo obranu státu, neboť se navrhovaná opatření této oblasti nijak nedotýkají.

Zvláštní část

K čl. I

Vzhledem k většímu rozsahu změn v příloze č. 1, které reálně zasahují do všech částí přílohy, bylo z legislativního hlediska vhodné přistoupit k vydání nového znění uvedené přílohy jako celku. Konkrétní obsah změn a jejich zdůvodnění je popsán níže.

V příloze č. 1 k vyhlášce dochází k následujícím úpravám textu:

V části I. Zvláštní pomůcky určené osobám s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí se navrhuje následující úpravy:

1. V bodě 2 se slova „speciální komponenty osobního počítače, např. uzpůsobená klávesnice, myš, speciální programové vybavení“ mění na „speciální komponenty osobního počítače, např. uzpůsobená klávesnice, myš, speciální programové vybavení umožňující ovládání počítače ústy, očima nebo pohybem hlavy“. Odůvodnění: V návaznosti na poznatky z praxe a na technický pokrok se zpřesňuje znění položky.
2. V bodě 3 písm. d) se slova „schodišťová plošina, včetně instalace“ nahrazují slovy „svíslá zdvihací plošina, včetně instalace“ a vkládá se nové písmeno e), které zní: „šikmá zvedací plošina, včetně instalace“. Odůvodnění: Jde o legislativně-technickou, terminologickou úpravu v návaznosti na změnu provedenou zákonem č. 301/2017 Sb. a užití terminologie Českých technických norem (EN 81-40 a EN 81-41).
3. V bodě 3 se doplňuje písmeno g), které zní „roštová rampa, včetně instalace“. Odůvodnění: Doplnuje se položka, která umožní odstranění bariér v těch případech, kdy by zařízení a řešení, která vyžadují montáž a zásahy do nemovitosti byly nerealizovatelné či méně výhodné (včetně ekonomických nákladů). Roštové rampy jsou vhodné tam, kde není potřeba překonávat velká převýšení. Jsou vyráběny stavebnicovým systémem i na míru. Fiskální dopady se dají označit za nepodstatné, neboť v některých individuálních případech byly tyto produkty pravděpodobně považovány za srovnatelné s položkou „přenosná rampa“ a v jiných případech mohla být zvolena ekonomicky náročnější varianta překonání bariéry („schodišťová plošina“).
4. Zpřesňuje se bod 1 písm. b). Doplnuje se, že jde i o stavební práce spojené s rozšířením dveří v rámci tohoto uzpůsobení koupelny a WC. Odůvodnění: Ačkoli bylo předpokládáno, že obsah bodu 1, písm. b) v individuálních případech zahrne i stavební práce spojené s rozšířením dveří, je-li to v rámci uzpůsobení koupelny či WC potřebné, v praxi vznikají problémy, které se nedaří odstranit ani metodickým vedením. V řadě případů jsou vedena dvě řízení, což nedůvodně zatěžuje osoby se zdravotním postižením a jejich rodiny, lékařskou posudkovou službu i Úřad práce, případně ministerstvo coby odvolací orgán.

V části II. Zvláštní pomůcky určené těžce zrakově postiženým osobám se navrhuje následující úpravy:

1. Mění se bod 1, písm. b). Položka se vypouští z části I a vkládá se do části II. Odůvodnění: Digitální čtecí přístroje pro nevidomé s hlasovým výstupem jsou určeny pro úplně nevidomé a prakticky nevidomé osoby, které již nejsou schopny na monitoru efektivně rozpoznat jednotlivá písmena jakkoli zvětšena či barevně přizpůsobená. Podstatou těchto pomůcek je převod informací zobrazených na monitoru pomocí hlasového výstupu (pomocí odečítacího programu a programu hlasové syntézy) do zvukové podoby. Osoby uvedené v písm. c) a d) přílohy k zákonu jsou naopak schopny v reálném čase číst zvětšené písmo a za pomoci zvětšovacího softwaru se orientovat v textu i na obrazovce. Až na zanedbatelné výjimky vyhovuje

těmto osobám digitální zvětšovací lupa (viz bod 4, písm. b) vyhlášky č. 388/2011 Sb.). Návrh, který vzešel z konzultačního procesu (jednání se Sjednocenou organizací nevidomých a slabozrakých ČR), odstraňuje neodůvodněné duplicity při poskytování příspěvku na zvláštní pomůcku.

2. V bodě 2, písm. b) se slova „slepecký psací stroj“ nahrazují slovy „psací stroj pro nevidomé“. Odůvodnění: Jak vyplynulo z konzultačního procesu, od výrazů odvozených od adjektiv „slepý“ nebo „slepecký“ se v českém jazyce obecně upouští, a to i v legislativním textu. Pro některé osoby mají tyto výrazy archaický až hanlivý náboj, proto se provádí terminologická úprava.
3. Vypouští se bod 2 písm. d) a současně se přesouvá tato položka do bodu 1, ve znění „elektronická orientační pomůcka pro zrakově postižené a hluchoslepé (jedná se o akustické orientační majáky, vysílačky pro ovládání akustických orientačních majáků, pomůcky na zachytávání vysokých překážek)“. Odůvodnění: Rozšiřuje se okruh osob, kterým je přispíváno na pořízení pomůcky, jež má význam pro prostorovou orientaci a samostatný pohyb zejména na ulici, v dopravě či neznámém prostředí všech osob s těžkým zrakovým postižením. Současně však zpřesnění položky přispěje k tomu, že v rámci této položky nebude přispíváno na produkty na bázi chytrých telefonů/tabletů s navigačními funkcemi.
4. Mění se bod 2, písm. e), a to tak, že se slova „elektronická komunikační pomůcka pro nevidomé a hluchoslepé“ nahrazují slovy „multifunkční elektronická komunikační pomůcka pro zrakově postižené a hluchoslepé (jedná se o stolní nebo mobilní telefony se zvětšenou a kontrastní klávesnicí, ozvučené mobilní telefony nebo tablety se speciálními funkcemi či příslušenstvím pro zrakově postižené)“. Současně se převádí tato položka do bodu 1, tj. dochází k rozšíření okruhu osob. Odůvodnění: Od vzniku vyhlášky č. 388/2011 Sb. došlo ke značnému rozvoji elektronických komunikačních pomůcek pro osoby s postižením zraku. Ozvučený mobilní telefon se stal v zásadě nepostradatelnou pomůckou každodenního života, která je využívána osobami napříč spektrem tíže zrakového postižení, v zásadě bez ohledu na věk i pracovní aktivitu. Položka zahrnuje jednoduché tlačítkové telefony i speciálně upravené dotykové telefony, které umožňují převážně jen zcela základní komunikační funkce (telefonování, zasílání SMS, SOS funkce), které vyhovují především osobám, u nichž k závažnému postižení zraku došlo ve vyšším věku. Položka zahrnuje i ozvučené multifunkční dotykové mobilní telefony, příp. tablety, které jsou určeny pro aktivní uživatele a které vedle telefonování, čtení a psaní SMS obsahují i další funkce usnadňující samostatnost, orientaci (e-mailová komunikace, komunikace přes sociální sítě, on-line čtení knih a časopisů, vyhledávání na internetu, navigaci v interiéru či exteriéru, e-nakupování, e-bankovníctví apod.). Lze je individuálně přizpůsobit instalací speciálně ozvučených aplikací pro zrakově postižené (na čtení knih, orientaci a navigaci, rozpoznávání textů apod.) či speciálním příslušenstvím (čtecí stojánek, tlačítková či QWERTY klávesnice, braillovská klávesnice apod.). Přívlastek multifunkční, ke kterému bylo dospěno v rámci konzultačního procesu, lépe odpovídá současnému stavu vývoje techniky a variabilní povaze pomůcky.
5. Zrušuje se bod 2 písm. g) a zároveň se přesouvá do bodu 1. Odůvodnění: Zvětšuje se přístup osob se zrakovým postižením k vybranému segmentu produktů. Jedná se o produkty – měřicí přístroje pro domácnost, které naplňují znaky § 9 odst. 5 písm. b) zákona č. 329/2011 Sb., tj. typicky je osoba potřebuje k získávání informací či jí umožní sebeobsahu. Jedná se tedy např. o kuchyňskou váhu, ale nikoli např. o osobní váhu, která tento znak nenaplnuje.

V části III. Zvláštní pomůcky určené těžce sluchově postiženým osobám se navrhuji následující úpravy:

1. V bodě 1, písm. c) se slova „znaková řeč“ nahrazují slovy „znakový jazyk“. Odůvodnění: Jde o legislativně-technickou úpravu, upřesnění terminologie v souladu se zákonem č. 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, ve znění pozdějších předpisů.
2. Doplnuje se nový bod, který zní: „zařízení pro vizuální komunikaci umožňující využití on-line tlumočení do znakového jazyka (jedná se o zařízení s podporou 3G a LTE (4G) internetu, předním fotoaparátům minimálně 2 Mpx a displejem minimálně 6“).“ Odůvodnění: Návrh vychází z konzultačního procesu, ve kterém zazníval požadavek (ze strany Národní rady osob se zdravotním postižením ČR či organizace zastupující zájmy osob se sluchovým postižením Tichý svět) na rozšíření seznamu pomůcek o tablet, tj. mobilního zařízení pro vizuální komunikaci umožňující dostupnost tlumočnické služby on-line. Je voleno obecnější vymezení položky, které umožňuje pro tyto účely zahrnutí tabletů či některých druhů/typů smartphonů.
3. V bodě 4 písm. a) se termín „audiovizuální zařízení“ mění na termín „zařízení způsobilé k reprodukci rozhlasového nebo televizního vysílání anebo k reprodukci zvukových nebo zvukově obrazových záznamů“. Odůvodnění: Dosud uvedený výraz není v žádném právním předpisu definován. Ze smyslu uvedeného ustanovení vyplývá, že se má zřejmě jednat o zařízení schopné reprodukovat jak rozhlasové a televizní vysílání, tak zvukové a zvukově obrazové záznamy.
4. Do části III bodu 4 se doplňuje nové písmeno c), které zní: „soustava speciálních pomůcek pro přenos zvuku (jedná se o soustavu složenou z mikrofону, přijímače a speciálního sluchadla)“. Odůvodnění: V návaznosti na požadavky praxe se zavádí nová položka zahrnující pomůcky složené z mikrofону, přijímače a speciálního sluchadla, které podporují sociální začleňování osob se zdravotním postižením, jsou využitelná zejména ve větším kolektivu a v individuálních případech jsou tak potřebné k realizaci pracovního uplatnění, získávání informací či vzdělávání. Cena těchto produktů se pohybuje na úrovni od 4 000 do 10 000 Kč dle provedení, čímž je dána nízká fiskální náročnost navrhované změny.
5. Vypouští se položka 1, a) „signalizace bytového zvonku, signalizace domovního zvonku, včetně instalace“, 1, b) „signalizace pláče dítěte, včetně instalace“ a 4, b) „signalizace telefonního zvonění“ a jejich nahrazení obecnějším vymezením, a to: „signalizační systémy nahrazující zvukové signály světelnou či vibrační signalizací, včetně instalace (jedná se například o signalizaci pláče dítěte, bytového zvonku, domovního zvonku, telefonního zvonění či výstražných jevů)“. Odůvodnění: V návaznosti na požadavky praxe se jeví (v kontextu konzultačního procesu) vhodnější vytvořit obecnou skupinu pomůcek, což by více reflektovalo potřeby osob se sluchovým postižením i vývoj v dané oblasti.
6. V bodě 3 písm. a) a b) se nahrazuje dosavadní text položek totožným textem, jako v části II. nově znějících písmen d) a e).

Dále byly provedeny některé formální úpravy, které však nemají dopad na věcný obsah dotčeného textu.

K čl. II – Účinnost

Nabytí účinnosti dnem 1. ledna 2018 je navrženo v souladu s účinností zákona č. 301/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.